

Sygn. akt III USK 218/21

POSTANOWIENIE

Dnia 20 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania P. D.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G.

o podstawę wymiaru składek,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 20 października 2021 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 27 maja 2020 r., sygn. akt III AUa (...),

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

II. zasądza od odwołującej się na rzecz organu rentowego 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 maja 2020 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację ubezpieczonej P. D. od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 19 grudnia 2019 r., którym oddalono jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w G. z 23 lipca 2019 r., ustalającej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne P. D. jako osoby prowadzącej działalność gospodarczą od dnia 23 marca 2015 r. do dnia 2 maja 2019 r. na kwoty odpowiadające 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie ulega wątpliwości, że głównym, jeśli nie jedynym, celem zarejestrowania działalności gospodarczej, zgłoszenia się do

ubezpieczeń społecznych i zadeklarowanie podstawy wymiaru składek od kwoty 9.200 zł miesięcznie było uzyskanie świadczeń z ubezpieczenia społecznego, co wskazuje na niezarobkowy charakter zgłoszonej działalności. Rozmiar i charakter prowadzonej działalności, jak również jej wyniki finansowe, wskazują że ubezpieczona swoją działalność wykonywała praktycznie w niewielkim, a wręcz minimalnym zakresie. Zdaniem Sądu Apelacyjnego uruchomienie pozarolniczej działalności z wygórowaną i nieznajdującą usprawiedliwienia deklaracją nadmiernie wysokiej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w sytuacji, gdy osoba zgłaszająca się do ubezpieczeń społecznych w krótkim czasie korzysta ze zwolnień lekarskich lub innych świadczeń z ubezpieczenia społecznego, może podlegać ocenie jako wykreowanie pozornego lub fikcyjnego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym. W ocenie Sądu stosownie do zasady równego traktowania i bez względu na tytuł ubezpieczenia organ rentowy może korygować deklaracje zawyżonej podstawy wymiaru i składek opłacanych od nierzetelnie wysokiej podstawy wymiaru składek przez ubezpieczonych, którzy zmierzają do uzyskania nienależnie zawyżonych świadczeń z tego ubezpieczenia.

Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu prawa materialnego: art. 18 pkt 8, art. 20 ust. 1 i 3 w związku z art. 2a ust. 1, 2 i 3, art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 36 ust. 3 i 5, art. 41 ust. 12 i 13, art. 68 ust. 1, art. 83 ust. 1 pkt 1), 2), 3) i 4), oraz art. 86 ust. 1 i 2 pkt 1 i 2 ustawy systemowej oraz z art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oraz art. 58 k.c.; art. 58 k.c. oraz art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej w związku z art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 18 pkt. 8, art. 20 ust. 1 i 3, art. 83 ust. 1 i 2, art. 41 ust. 12 i 13, art. 68 ust. 1, art. 83 ust. 1 pkt 1), 2), 3) i 4) oraz art. 86 ust. 1 i 2 ustawy systemowej; art. 7 Konstytucji RP w związku z art. 2 Konstytucji RP i art. 8 ust. 2 Konstytucji RP.

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, albowiem w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne oraz potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości a nadto zachodzi rozbieżność w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W ocenie skarżącej w niniejszej sprawie występuje istotne zagadnienie prawne dotyczące możliwości dokonania przez organ rentowy kontroli wysokości podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne osoby prowadzącej działalność gospodarczą. Powyższe zagadnienie

wyduje się jednoznacznie osądzone i wyłożone przez Sąd Najwyższy w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2010 r., II UZP 1/10, gdzie Sąd Najwyższy kategorycznie stanął na stanowisku, iż organ rentowy nie ma kompetencji do dokonywania ustaleń w tym zakresie. Przedmiotowe stanowisko zostało podtrzymane również z uzasadnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 29 listopada 2017 r. w sprawie P 9/15. Skarżąca wskazała, że Sąd Najwyższy wydał wyrok z dnia 17 października 2018 r., II UK 301/17, w którym odmiennie podszedł do interpretacji przedmiotowego zagadnienia. Sąd Najwyższy w przedmiotowym wyroku odwołując się do innych wyroków Sądu Najwyższego (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2017 r., III UK 273/16, OSNP 2018 nr 8, poz. 112; z dnia 6 kwietnia 2017 r., III UK 102/16, LEX nr 2307123; z dnia 4 listopada 2015 r., II UK 437/14, LEK nr 1954231) i uznał, że w pewnych okolicznościach (to jest w przypadku rozpoczęcia działalności) organ rentowy ma jednak kompetencję do kwestionowania wysokości podstawy wymiaru. Zdaniem ubezpieczonej przedmiotowe zagadnienie jest bardzo istotne, na co wskazuje rozbieżność stanowisk Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego. Należy mieć na uwadze, iż w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2018 r. Sąd Najwyższy nie neguje uchwały z dnia 21 kwietnia 2010 r., II UZP 1/10, tylko wskazuje na odmiennność stanu faktycznego. W ocenie strony skarżącej stanowisko Sądu Najwyższego jest nieusprawiedliwione, ponieważ brak jest przepisu prawnego, który usprawniałby do tak odmiennej interpretacji przedmiotach przepisów ze względu na moment rozpoczęcia działalności i zgłoszenia do ubezpieczeń.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Jeżeli skarżący jako przesłankę uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazuje występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, to powinien zagadnienie to przedstawić przez jego sformułowanie z przytoczeniem przepisów prawa, na tle których ono powstało, przytoczyć argumenty prawne prowadzące do rozbieżnych ocen prawnych, a także wykazać, że jest to zagadnienie, którego rozwiązanie jest istotne nie tylko dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy, lecz także dla praktyki sądowej (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, Legalis nr 1508600; z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, Legalis nr 1482401; z dnia 24 maja 2016 r., I CSK 666/15, LEX nr 2080880). Innymi słowy istotne zagadnienie prawne powinno kotwiczyć się w regulacji prawnej, która powinna zostać przeanalizowana i opracowana, tak aby to wpierw sam skarżący mógł stwierdzić, że istotne zagadnienie prawne rzeczywiście występuje i dlatego powinien rozpoznać je Sąd Najwyższy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2015 r., III UK 206/13). W rozpoznawanej sprawie skarżąca sformułowała zagadnienie prawne bez wskazania przepisów prawa, na gruncie którego się ono ujawniło, a wskazana argumentacja sprowadza się jedynie do cytowania orzeczeń. W tym kontekście należy też zauważyć, że zagadnieniem prawnym jest zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114; z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 15/18, LEX nr 2499790). Chodzi o problem prawny, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2018 r., I UK 268/17, LEX nr 2508639). Wskazany problem nie ma takiego charakteru, skoro nawet sama skarżąca zauważa, że był on już przedmiotem rozstrzygnięć Sądu Najwyższego.

Odnosząc się do drugiej z podstaw przesądu należy zauważyć, że oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance określonej w

art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że określony przepis prawa, będący źródłem poważnych wątpliwości interpretacyjnych, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, LEX nr 1982406). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej. Również w tym przypadku brak jest w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jakichkolwiek argumentów jurydycznych, świadczących o potrzebie wykładni konkretnego przepisu prawa. Należy zauważyć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, zgodnie z którym wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyslać (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2016 r., I PK 59/16, LEX nr 2160130; z dnia 10 marca 2016 r., II CSK 10/16, LEX nr 2009500; z dnia 26 lutego 2016 r., V CSK 518/15, LEX nr 2015640; z dnia 24 września 2015 r., II PK 27/15, LEX nr 2019527).

Nadto, nie może być mowy o rozbieżności w orzecznictwie wtedy, gdy wprawdzie w pewnej fazie stosowania jakiegoś przepisu przez sądy, a zwłaszcza przez Sąd Najwyższy, doszło do rozchwiania wykładni albo wyraźnych różnic jurysdykcyjnych poświadczonych odmiennymi rozstrzygnięciami, jednak następnie - po wyjaśnieniu występujących kontrowersji i uzgodnieniu stanowisk - ugruntowany został pogląd, który uzyskał przewagę i ukształtował wykładnię oraz oparte na niej orzecznictwo, niewykazujące już później odchyień. Inaczej mówiąc, powoływanie się na rozbieżność w orzecznictwie sądów jako przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. nie może dotyczyć rozbieżności, która została już usunięta przez ukształtowanie się wyraźnej, umocnionej i stabilnej linii orzeczniczej

(postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2015 r., III CSK 59/15, OSNC 2016/2/29). Sąd Najwyższy jednolicie podchodzi do możliwości kwestionowania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych zadeklarowanej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Zarejestrowanie działalności gospodarczej i towarzyszące temu zadeklarowanie nieznajdującej pokrycia w przewidywanych zyskach wysokiej podstawy wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne, a przy tym ze świadomością istnienia przeszkód do prowadzenia tej działalności może wskazywać na intencję (element subiektywny) nie tyle podjęcia i wykonywania zarobkowej działalności gospodarczej o charakterze ciągłym, lecz włączenia się do systemu ubezpieczeń społecznych w celu uzyskania wysokich świadczeń (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404; z 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127; z 18 grudnia 2018 r., II UK 413/17, LEX nr 2609126). W konsekwencji w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że ktoś, kto twierdzi, że prowadzi działalność gospodarczą tylko po to, aby uzyskać świadczenia z ubezpieczenia społecznego, w istocie stwarza pozory tej działalności, bowiem nie zmierza do pozyskania zarobku z działalności, co wypacza sens ustawowy tej instytucji prawa (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127; z dnia 11 lutego 2021 r., II USKP 21/21, LEX nr 3119631). Cechą działalności gospodarczej jest prowadzenie jej dla zysku, który powinien wystarczyć na koszty działalności, utrzymanie przedsiębiorcy i dalszy rozwój. Ubezpieczenie społeczne nie jest celem głównym działalności gospodarczej. Celem tym jest zarobek, czyli dochód pokrywający w pełni koszty działalności, w tym ubezpieczenia społecznego, a ponadto wystarczający na utrzymanie oraz rozwój przedsiębiorcy. Występuje nierównowaga, gdy przy niskim przychodzie zgłoszenie wysokiej podstawy składek ma na celu uzyskiwanie wielokrotnie wyższych świadczeń z ubezpieczenia społecznego kosztem innych ubezpieczonych i wbrew zasadzie solidaryzmu (wyrok Sądu Najwyższego z 23 września 2020 r., II UK 353/18, LEX nr 3106218). Organ ubezpieczeń społecznych jest uprawniony do kontroli i korygowania zawyżonych podstaw wymiaru składek z każdego tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym dla zapobieżenia nabywania nienależnych lub zawyżonych świadczeń z ubezpieczenia społecznego, jeżeli okoliczności sprawy wskazują na intencjonalny

lub manipulacyjny zamiar uzyskania takich świadczeń z ubezpieczenia społecznego w sposób sprzeczny z prawem lub zmierzający do obejścia przepisów i zasad systemu ubezpieczeń społecznych (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 września 2018 r., I UK 208/17, LEX nr 2541912; z dnia 2 lipca 2019 r., I UK 100/18, OSNP 2020 nr 8, poz. 81).

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie reguły z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.